

Společenský status učňovského vzdělávání v České republice: vývoj posledních 15 let a srovnání se zahraničím

Václav Korbel a Daniel Münich

Nezávislý think tank při
Národohospodářském ústavu AV ČR, v.v.i.
zaměřující se na analýzu, vyhodnocování
a vlastní návrhy veřejných politik

IDEA CERGE
EI

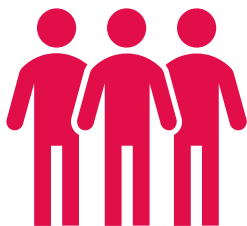
On-line seminář 26. 2. 2021 od 11:00: Zoom: <https://cuni-cz.zoom.us/j/94317672248>

- **Postavení učňovského vzdělávání v ČR**
 - Historicky silné – dnes 30 % žáků 1. ročníků středního vzdělávání.
 - Diskuze o smyslu a velikosti tohoto sektoru.
 - Méně se zkoumá chování a zájem žáků / rodičů.
- **Společenský status učňovského vzdělávání**
 - Zkoumáme, jací žáci se dostávají na učňovské vzdělávání a zda jak se v čase mění jejich složení.
 - Standardní metodologie (Bolli a kol. 2019) a mezinárodní srovnání na datech PISA v období 2003-2018

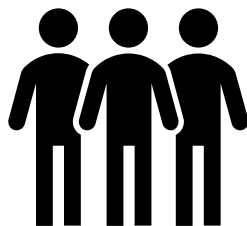
Rozdíl ve **funkční gramotnosti** (průměrné test skóre)
 žáků 1. ročníku učňovského vzdělávání
 oproti podobně starým žákům ostatních typů středních škol,
 po zohlednění dalších faktorů

2015

Uční

Zbylé SŠ

PISA

408

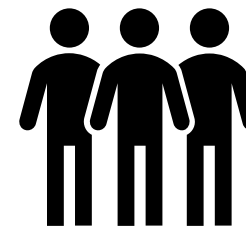
535

2018

Uční

Zbylé SŠ

458

540

Společenský
status

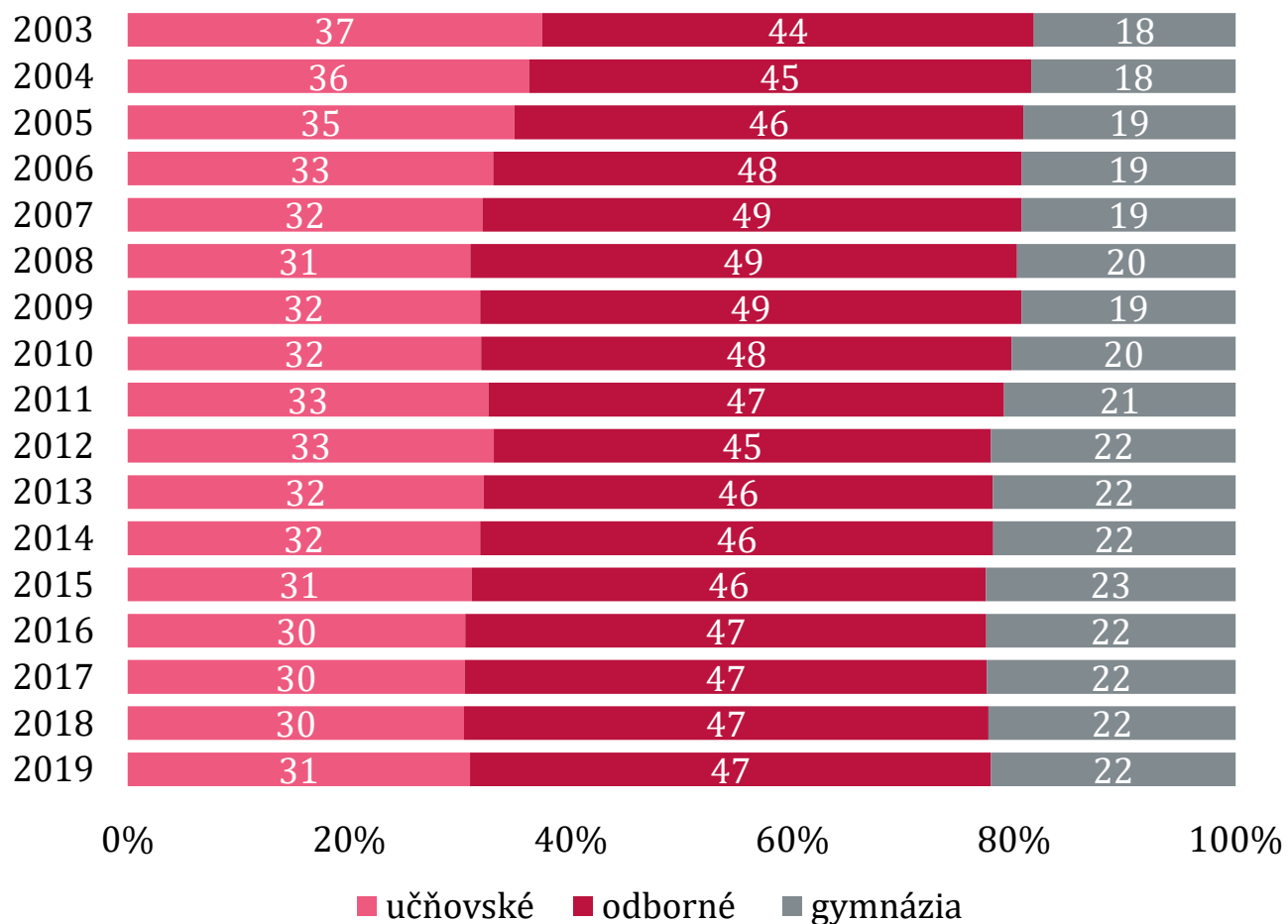
-127

-82

- **Společenský status učňovského vzdělávání (UV) v ČR je nízký**
 - Průměrný rozdíl test skóre **113 bodů**
 - Odpovídá rozdílu průměru Singapuru (1. místo) a Srbska (43. místa)
- **Společenský status se od roku 2003 do roku 2018 nezvyšoval**
 - Učňovské vzdělávání si postupem času nezačali vybírat žáci s vyšší funkční gramotností
 - Změny v čase se neliší v žádné skupině žáků (pohlaví, velikost sídla apod.)
- **Společenský status UV v ČR jeden z nejnižších v Evropě**
 - V roce 2018 společně se Slovenskem a Belgií
 - Nejvyšší v zemích se silnou větví duálního vzdělávání – Německo a Švýcarsko

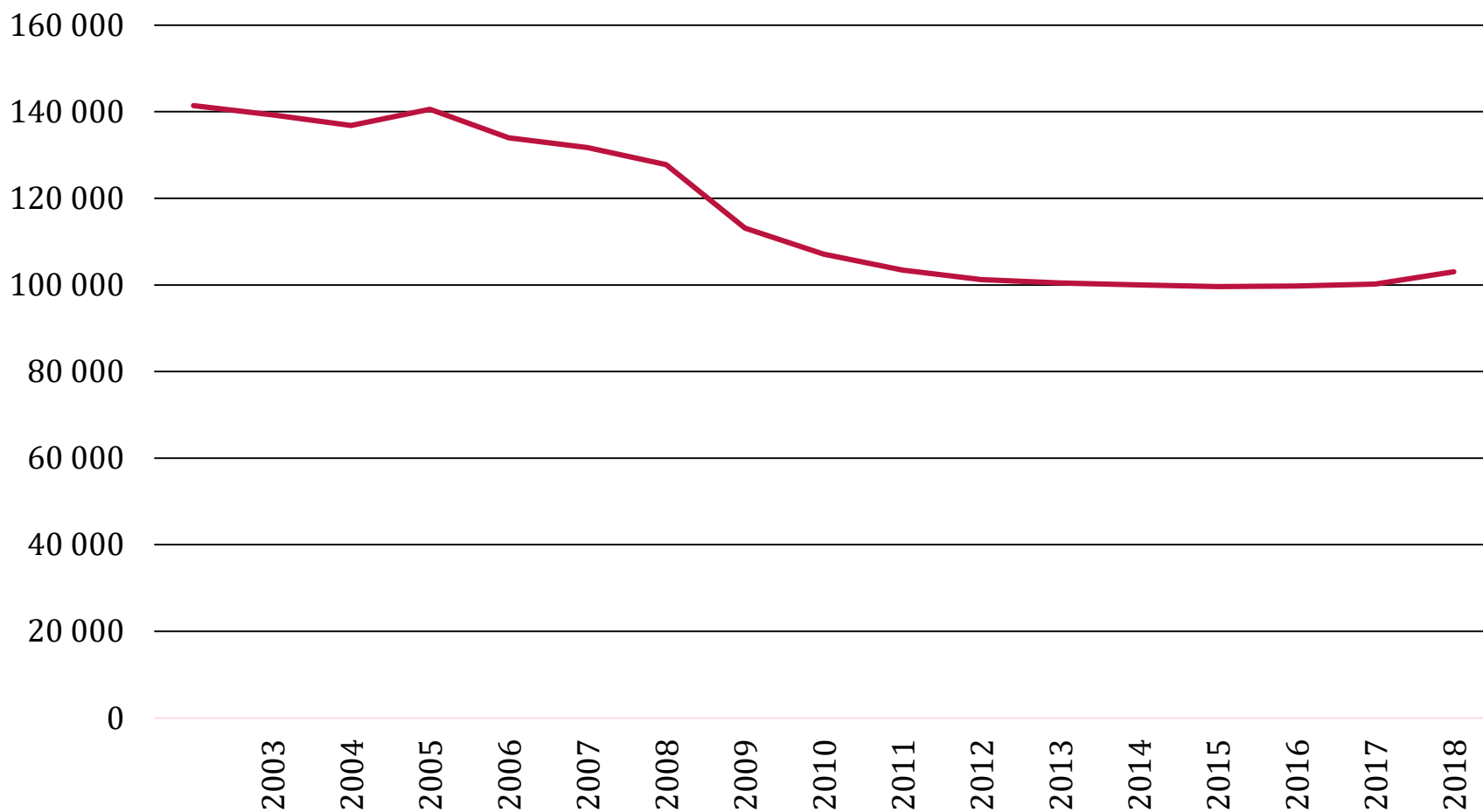
- 3 typy vzdělávání – učňovské, odborné s maturitou, gymnázia
- Společenský status: relativní rozdíl ve funkčních gramotnostech žáků 1. ročníku UV oproti podobně starým žákům zbylých typů středního vzdělávání
 - Zohlednění pohlaví, velikost sídla, vzdělání rodiče
 - Zrcadlí očekávanou kvalitu SŠ, uplatnění, informovanost atp.
 - Rozdíly mezi typy studentů
- Data
 - PISA 2003-2018
 - Vzorek 2,3 – 3,9 tis. žáků jedno šetření
 - Funkční gramotnosti – průměr čtenářské a matematické

Graf 1a: Podíl žáků vstupujících do 1. ročníku SV (s víceletými gymnázii)

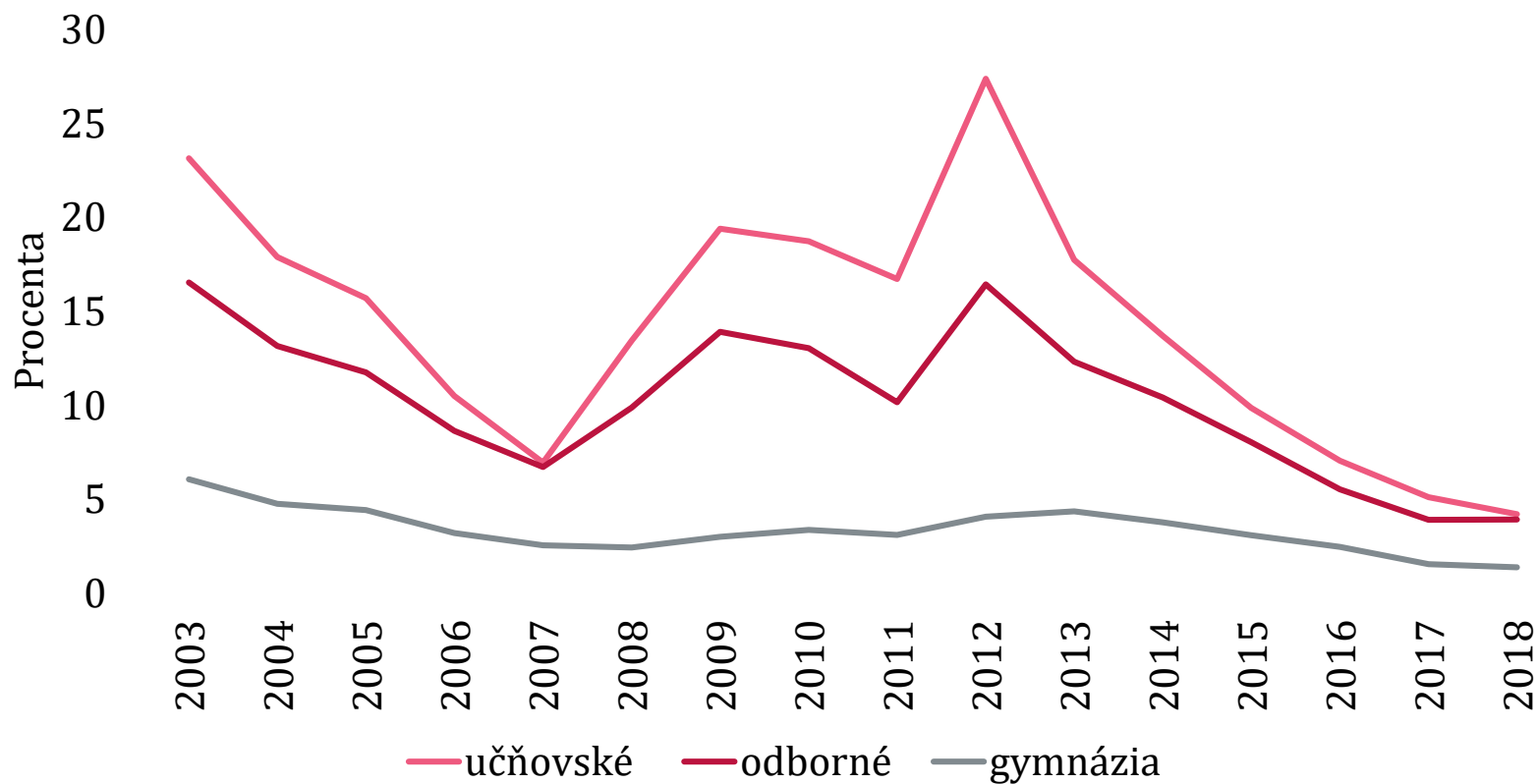
Zdroj: Národní pedagogický institut. Do žáků vstupujících do 1. ročníku SV se započítávají i víceletá gymnázia, kde žáci přecházejí do druhého stupně vzdělávání.

Graf 1b: Počet žáků vstupujících do 1. ročníku SV (i s víceletými gymnázii)

Zdroj: Národní pedagogický institut

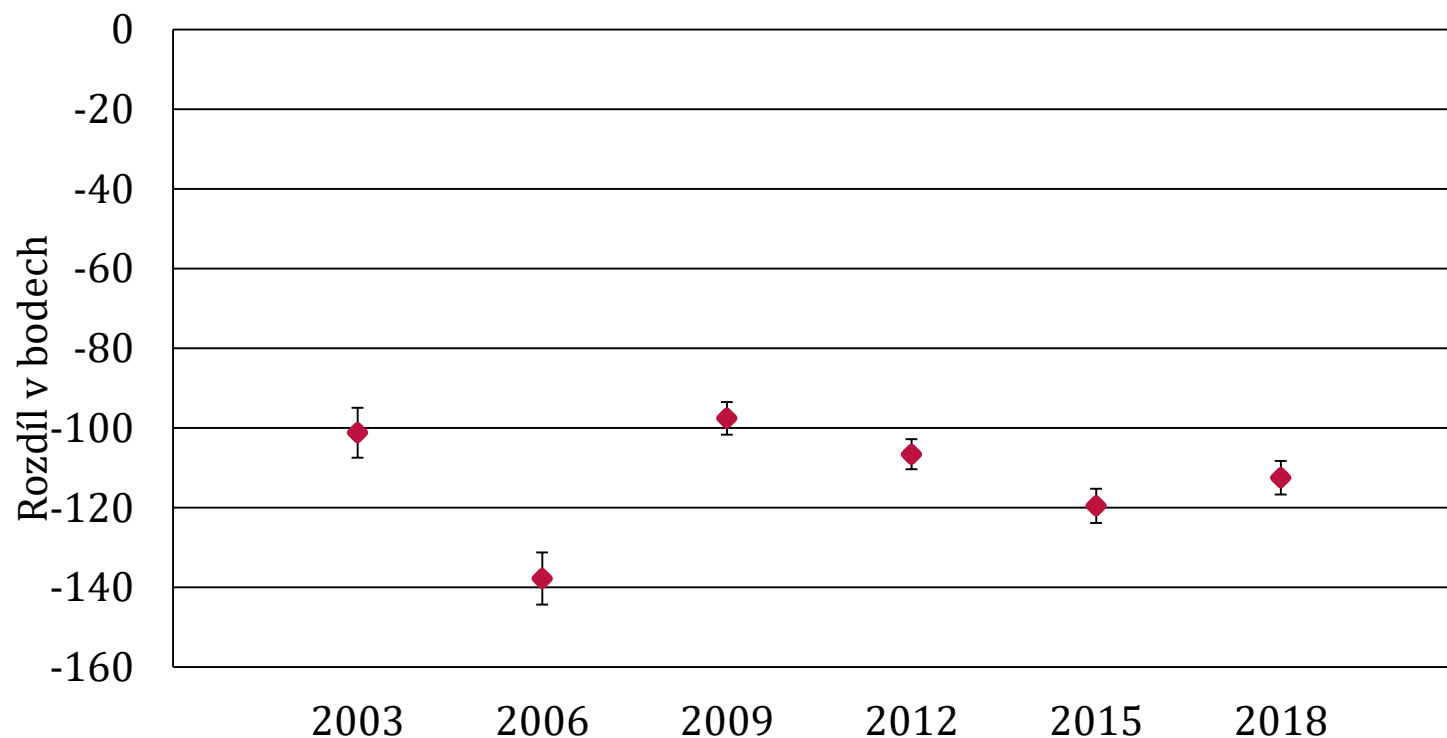
Graf 2: Nezaměstnanost čerstvých absolventů podle typu středního vzdělávání

Zdroj: NÚV (2019), data z MPSV. Nezaměstnanost se počítá jako podíl těch, kteří jsou po jednom roce evidováni jako nezaměstnaní ze všech absolventů daného typu vzdělávání v daném roce.

- Společenský status UV byl nižší než ostatních typů SV
 - Nižší atraktivita a úroveň vzdělání
 - Uplatnění
- Možné příčiny změn společenského statusu v čase
 - Pro-cyklická reakce na hospodářský vývoj
 - Reakce na kvalitu výuky

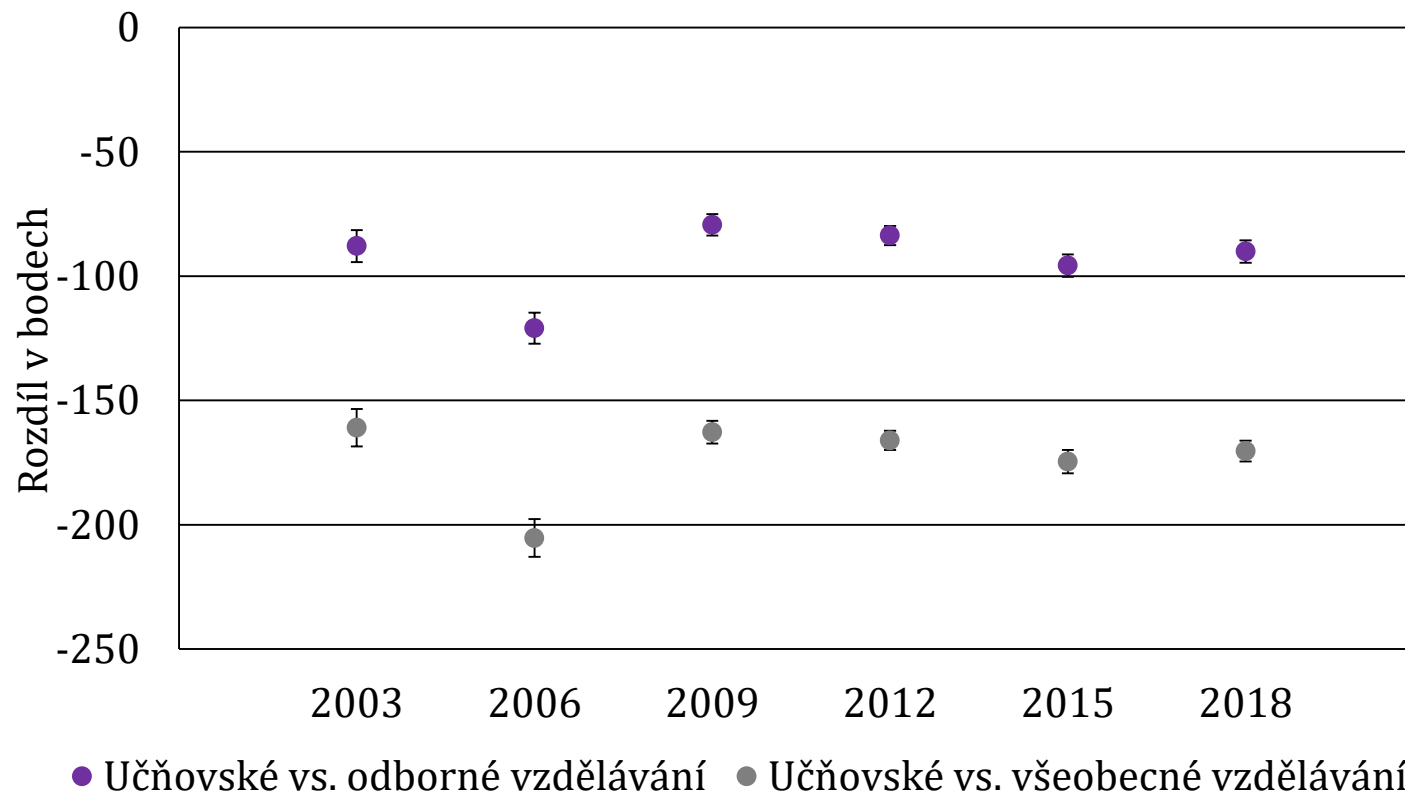
Graf 3: Vývoj společenského statusu učňovského oproti ostatním typům středního vzdělávání (PISA 2003-2018)

◆ Rozdíl učňovského oproti dalším typům středního vzdělávání

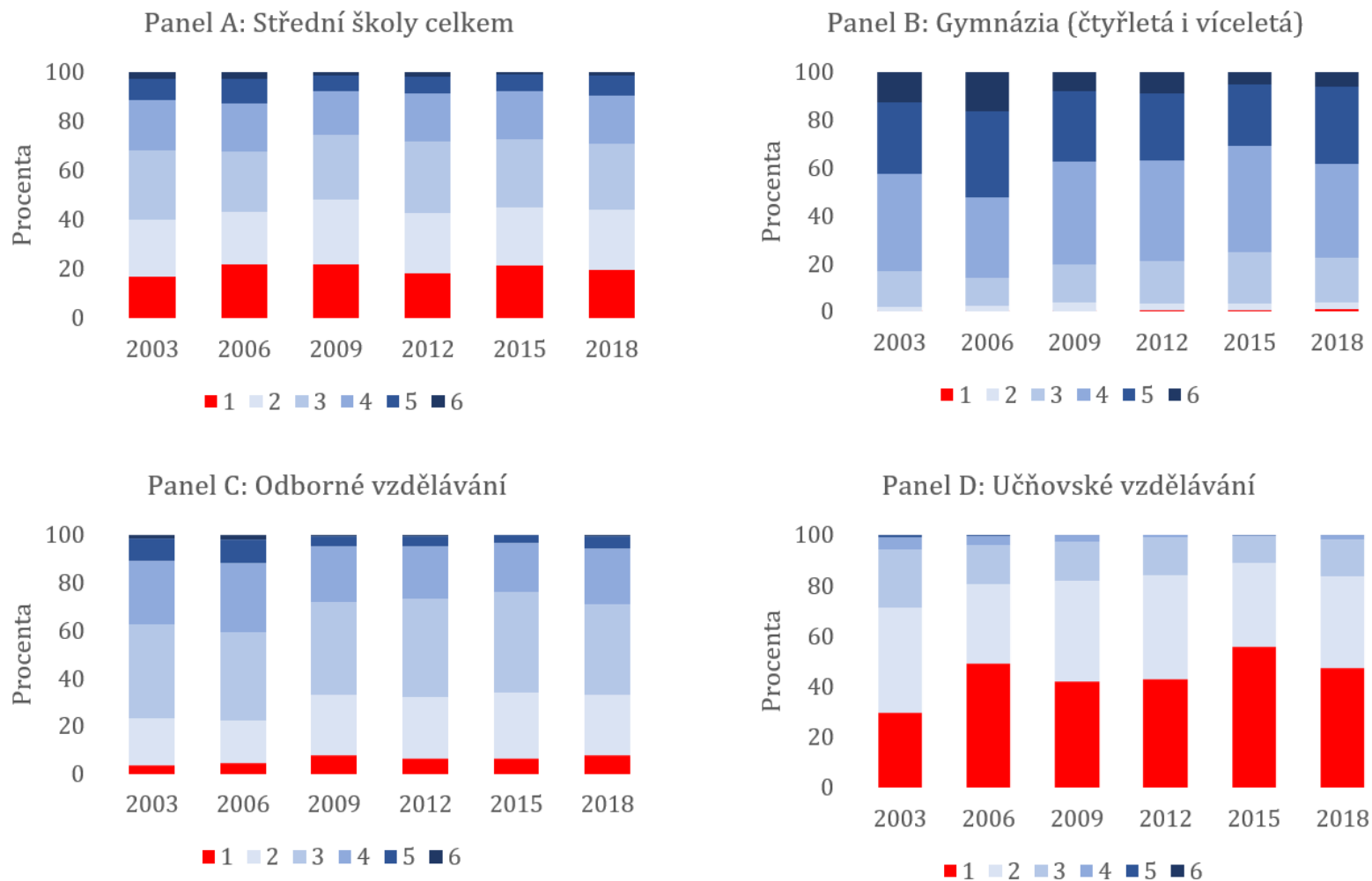
Poznámky: Odhad z regresní rovnice (OLS), kde závislá proměnná je počet bodů v testu PISA. Nezávislá proměnná je, jestli se jedná o učňovské vzdělávání (kategorická), kontrolní proměnné – pohlaví, velikost sídla, kde se nachází škola (větší nebo menší než 15 tisíc), vzdělání rodičů (oba rodiče bez VŠ vzdělání nebo alespoň jeden rodič s VŠ vzděláním). Odhad z 5-10 *plausible values* podle ročníku testování, data jsou převážena podle metody PISA. Konečný odhad je průměrem za matematické a čtenářské gramotnosti.

Graf 4: Společenský status učňovského vůči odbornému a všeobecnému vzdělávání (PISA 2003-2018)

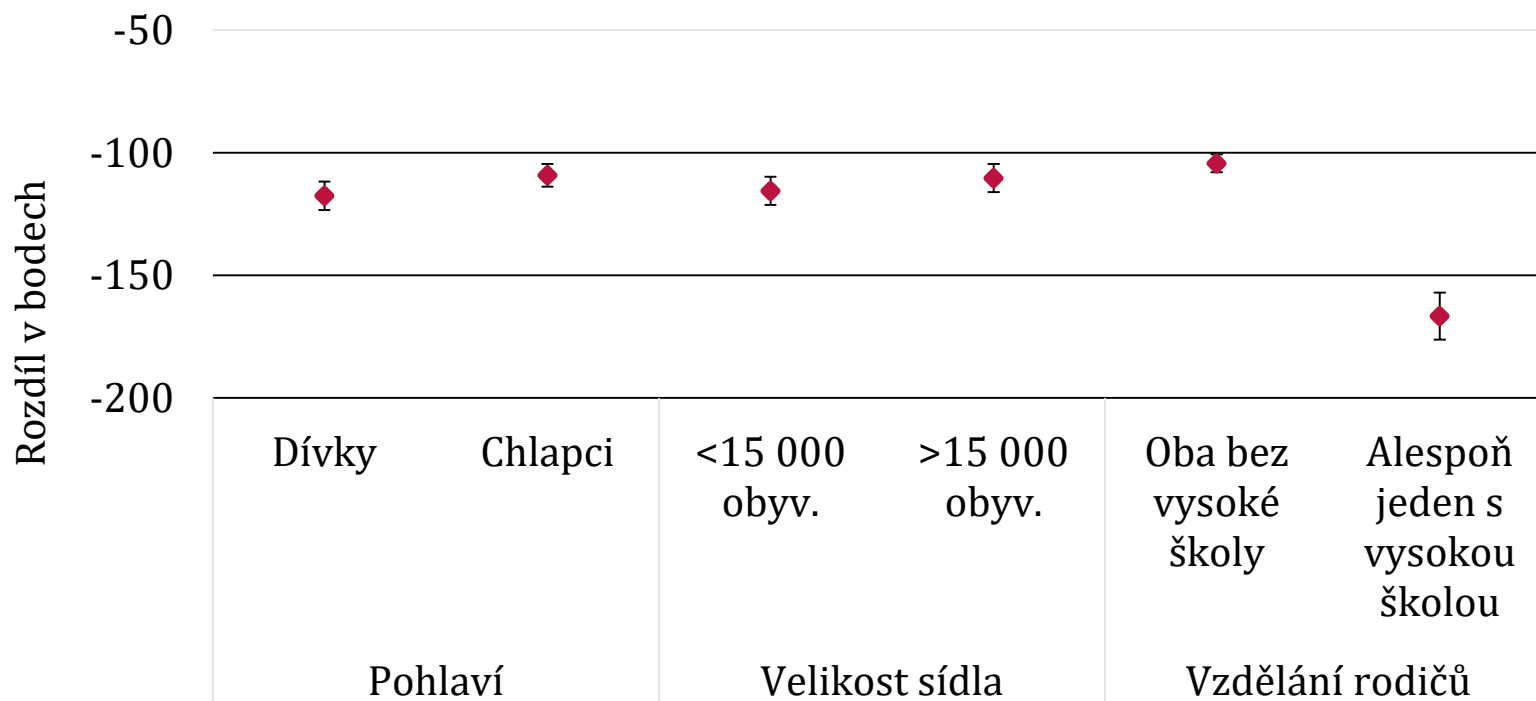

Poznámky: Odhad z regresní rovnice (OLS), kde závislá proměnná je počet bodů v testu PISA. Nezávislá proměnná je, jestli se jedná o učňovské oproti všeobecnému nebo odbornému vzdělávání (kategorická), kontrolní proměnné – pohlaví, velikost sídla, kde se nachází škola (větší nebo menší než 15 tisíc), vzdělání rodičů (oba rodiče bez VŠ vzdělání nebo alespoň jeden rodič s VŠ vzděláním). Odhad z 5-10 plausible values podle roku testování, data jsou převážena podle metodiky PISA. Konečný odhad je průměrem z matematické a čtenářské gramotnosti.

Grafy 6: Podíl žáků daného typu středního vzdělávání podle gramotnostní úrovně (PISA 2003-2018)

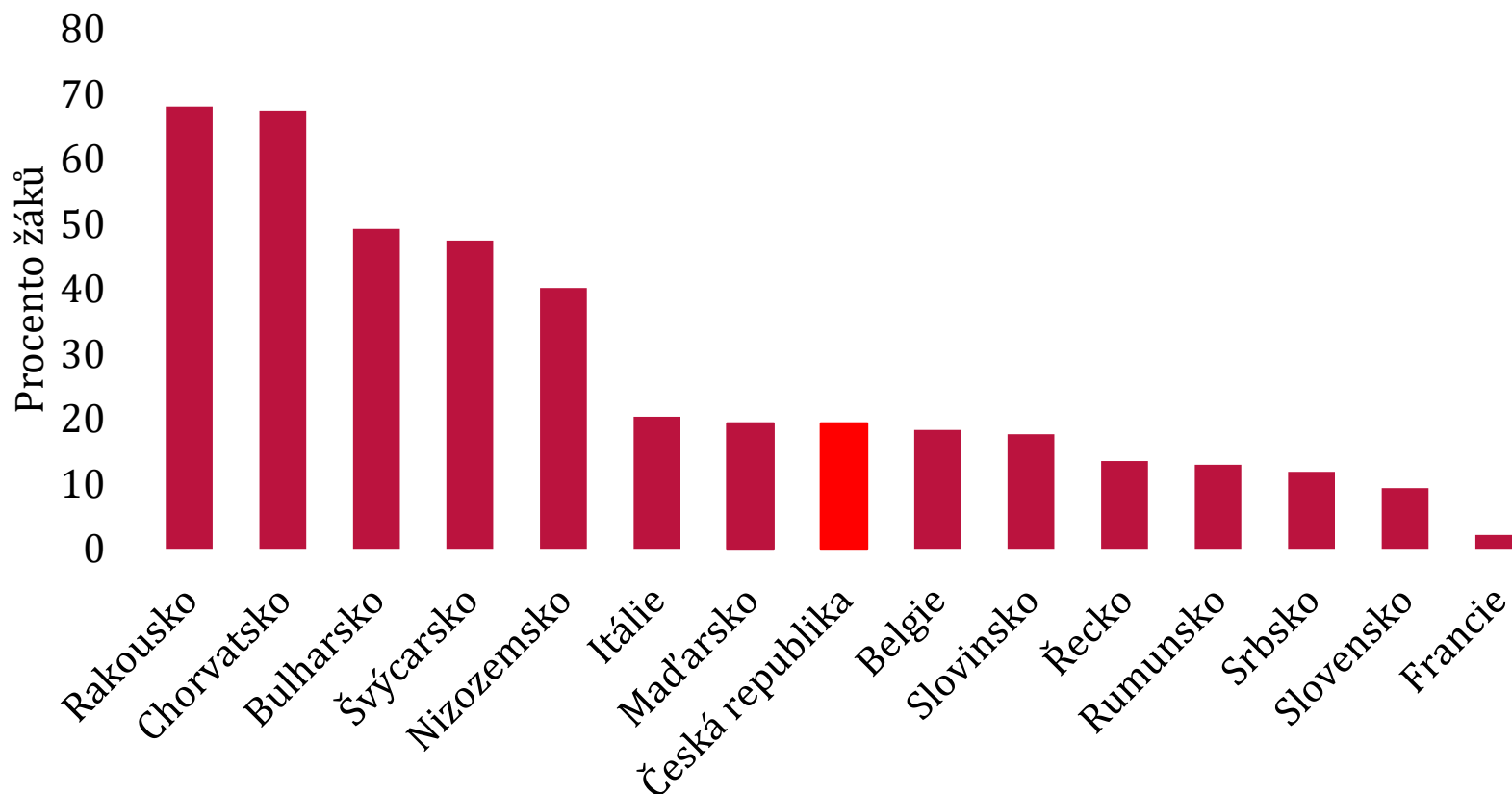
Graf 7: Rozdíl ve společenském statusu učňovského vzdělávání oproti ostatním typům SV
 Dělení podle charakteristik studentů (PISA 2003-2018)

◆ Učňovské vs. ostatní typy SV

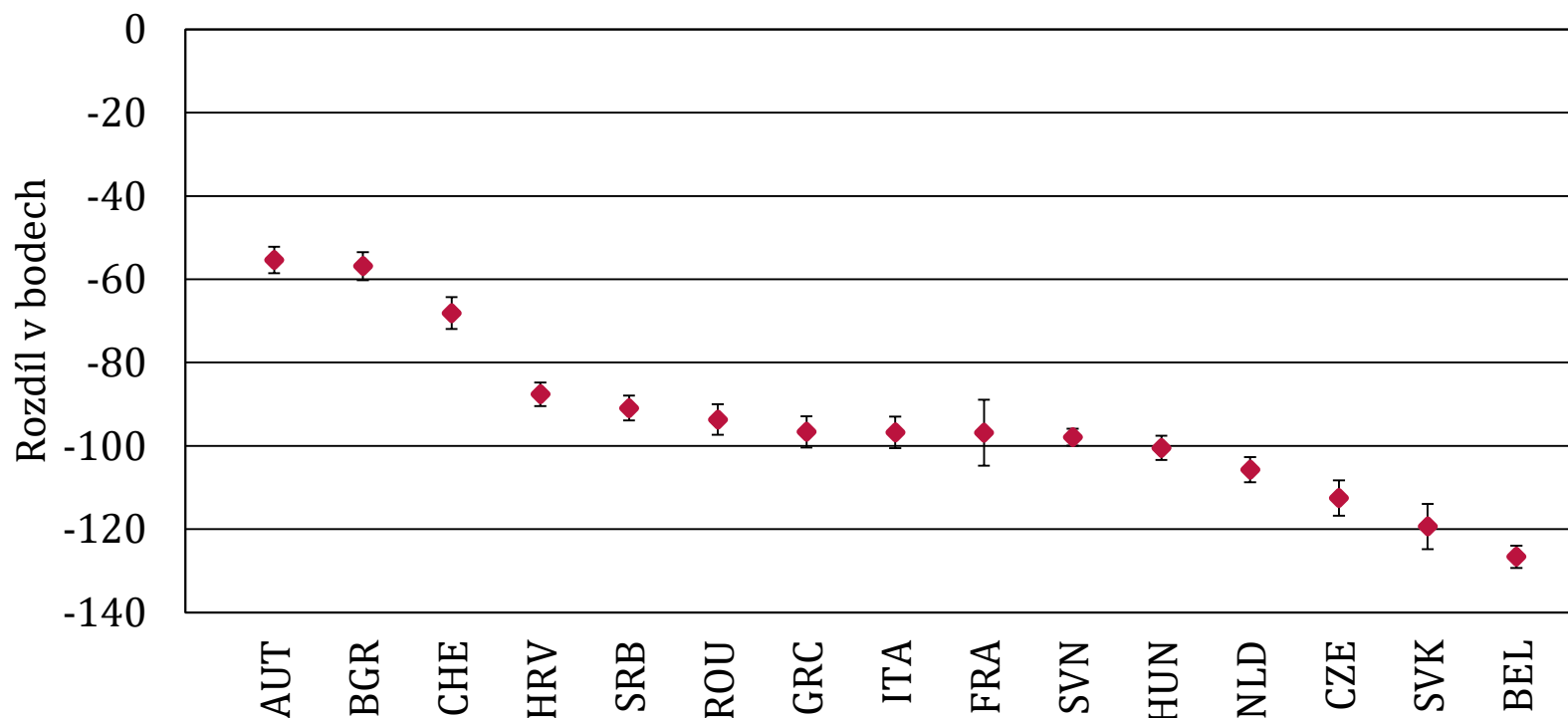
Poznámky: Odhad z regresní rovnice (OLS), kde závislá proměnná je počet bodů v testu PISA. Nezávislá proměnná je, jestli se jedná o učňovské vzdělávání (kategorická), kontrolní proměnné – pohlaví, velikost sídla, kde se nachází škola (větší nebo menší než 15 tisíc), vzdělání rodičů (kategorická - alespoň jeden rodič s VŠ vzděláním). Odhad z 5-10 *plausible values* podle roku testování, data jsou převážena podle metodiky PISA. Konečný odhad je průměrem za matematické a čtenářské gramotnosti.

Graf 8: Podíl patnáctiletých žáků v učňovském vzdělávání (odborná příprava/VET) v roce 2018

Zdroj: PISA, vlastní výpočty. Graf zahrnuje pouze patnáctileté žáky, kteří jsou již ve SV.

Graf 9: Společenský status odborného vzdělávání (VET)
oproti zbylým oborům SV ve vybraných zemích
(PISA 2018)

◆ Rozdíl učňovského oproti ostatním typům středního vzdělávání

Poznámky: Odhad z regresní rovnice (OLS), kde závislá proměnná je počet bodů v testu PISA. Nezávislá proměnná identifikuje učňovské vzdělávání (kategorická), kontrolní proměnné jsou pohlaví, velikost sídla, kde se nachází škola, vzdělání rodičů. Odhad na základě 10 *plausible values*, data jsou převážena podle metodiky PISA. Konečný odhad je průměrem matematické a čtenářské gramotnosti.

Společenský status učňovského vzdělávání :

1. Je výrazně nižší oproti ostatním typům SV
2. Byl v posledních 15 letech stabilní
3. Je podobný u všech skupin žáků
4. Ve srovnání se 14 evropskými zeměmi patří ČR k nejnižším

Hodnocení:

- Výsledky naznačují, že vnímání žáků není lehké ovlivnit a je potřeba strukturálních změn.
- Jednodušší a levnější intervence (informačních kampaně, stipendia) se jeví pro zlepšení vnímání jako nedostačující

Doporučení

1. Zvýšení kvality a relevance výuky a přípravy v oborech UV
2. Zvýšení uplatnitelnosti absolventů na trhu práce a ve společnosti / životě
3. Zvýšení prostupnosti struktury oborů tak, aby studenti měli v průběhu studia možnost pružněji měnit a kombinovat obory
4. Úprava struktury, umožnění pozdější specializace, snadnější přístup k vyšším stupňům vzdělání

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu

Think-tank pro veřejnou politiku

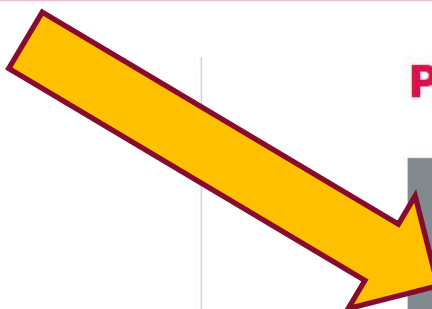
Analýzy, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik.

Aktuálně »

Citační ohlas výzkumných pracovišť v ČR

19. 2. 2021 Videozáznam on-line webináře
[Více...](#)

Připravujeme »

NOVÁ STUDIE

Analýza změn počtu
sociálních kontaktů
v roce 2020

Filip Pertold a Tomáš Lichard

<https://idea.cerge-ei.cz/>

Chcete dostávat e-mail avíza o akcích a studiích IDEA?

Napište si na

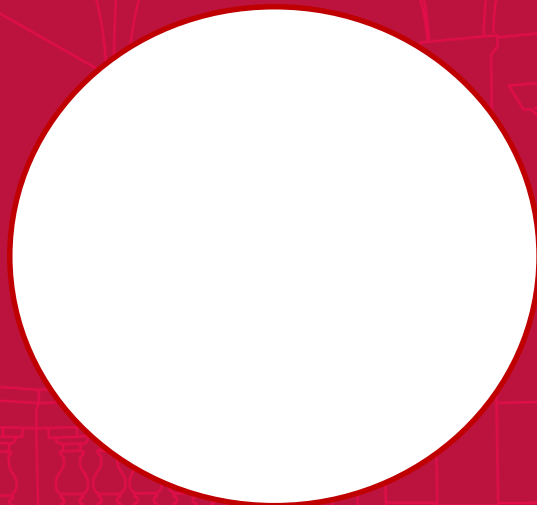
IDEA@CERGE-EI.CZ

Jsme také na:

https://twitter.com/IDEA_ThinkTank
<https://www.facebook.com/ideacerge>
<https://idea.cerge-ei.cz/>

Zaujala vás tato studie?

Podpořte nezávislý akademický výzkum
dopadů veřejných politik ČR
a přispějte na naši činnost,
abychom mohli napsat další.

Nezávislý think tank při
Národohospodářském ústavu AV ČR, v.v.i.
zaměřující se na analýzu, vyhodnocování
a vlastní návrhy veřejných politik

IDEA CERGE
EI

On-line seminář 26. 2. 2021 od 11:00: Zoom: <https://cuni-cz.zoom.us/j/94317672248>